

INHOUD

ONTDEKKEN 6

Welkom in Marokko	8	Reisroutes	24
De parels van Marokko	10	Veelzijdig Marokko	34
Zicht op Marokko	14	Jaaroverzicht van Marokko	62
De regio's van Marokko	16	Een korte geschiedenis	64

BELEVEN 70

Rabat	72	Meknès en Volubilis	192
Noordelijke Atlantische kust	90	Midden-Atlas	212
Casablanca	106	Marrakech	230
Zuidelijke Atlantische kust	122	Hoge Atlas	260
Tanger	140	Ouarzazate en de Zuidelijke Oases	276
Middellandse Zeekust en de Rif	154	Zuid-Marokko en de Westelijke Sahara	298
Fès	172		

WEGWIJS 312

Voor vertrek	314	Register	322
Marokko onderweg	316	Woordenlijst en nuttige uitdrukkingen	330
Praktische informatie	320	Dankbetuiging	334

WELKOM IN MAROKKO

Bedrijvige soeks vol verleidelijke waar, omgeven door de geur van kruiden. Schaduwrijke oases met palmbomen en kilometers zandduinen in de verzengende zon. Besneeuwde bergpassen, oude ommuurde steden en zeeën zoete munt-thee; ontdek Marokko, het land is een feest voor al uw zintuigen.

Marokko is geworteld in een sterke traditie, maar staat ook met beide benen in de moderne wereld. Het is een land vol tegenstellingen en met een duizelingwekkende diversiteit. Door de eeuwen heen zijn Afrikaanse, Europese en Midden-Oosterse wortels in elkaar verstrengeld geraakt en is er een unieke culturele rijkdom ontstaan die kenmerkend is voor dit levendige stukje aarde. In het hogere deel van het land is het landschap adembenemend mooi met de ruige bergen van de Hoge en Midden-Atlas, de groene valleien in de Rif, en de palmbomen in de door kasba's bewaakte kloven van de Zuidelijke Oases. Met uw eigen auto of met de bus en trein kunt u in een paar avontuurlijke weken het mooiste bekijken van wat Marokko te bieden heeft.

Tevens vindt u in het noorden de schitterende steden van Marokko, waaronder het koninklijke kwartier Fès, Marrakech, Meknès en Rabat. Al deze steden hebben ommuurde medina's en prachtige moskeeën en paleizen. Heel sfeervol zijn ook de kuststeden van Marokko, waaronder het bohémienachtige Tanger, het relaxte Essaouira en art deco Casablanca. In deze gids wordt Marokko opgedeeld in overzichtelijke hoofdstukken met gedetailleerde routes, tips van lokale experts en uitgebreide kaarten, waarmee u uw reis zo goed mogelijk kunt voorbereiden. Of u nu voor een ontspannen stedentrip kiest of een rondreis gaat maken door het hele land, deze Capitoel Reisgids toont het beste van het land. Geniet van dit boek en geniet van Marokko.

1

2

1 De schitterende rode bakstenen ksar van Aït Benhaddou, een mooi voorbeeld van zuidelijk Marokkaanse architectuur.

2 Gedroogde rozenblaadjes uit de Dadèsvallei, overal in Marokko te koop.

3 Het drukke plein Jemaa el-Fna, Marrakech.

3

De soeks van Marrakech

In elke medina zijn bepaalde delen bestemd voor de verkoop van van alles en nog wat. Deze delen worden soeks genoemd. De grootste soeks vindt u in Marrakech, waar ze naar warensoorten zijn ingedeeld. De kleuren, geuren en geluiden zijn betoverend en een dag in de soek doorbrengen is een overgetelijke ervaring, of u nu iets koopt of niet.

Een van de vele drukke soeks in Marrakech

MAROKKO EN DE MIDDELEEUWSE MEDINA'S

Medina betekent in het Arabisch niets anders dan 'stad', maar in het moderne Marokko verwijst het woord meestal naar 'oude stad'. De doelhoven vol nauwe kronkelweggetjes, omsloten door hoge vestingsmuren, zijn een perfecte plek om de beelden, geluiden en geuren van Marokko in u op te nemen.

Verdwaal in Fès el-Bali

De best behouden gebleven en meest uitgestrekte medina van Marokko vindt u in Fès el-Bali, het oude Fès. Het lijkt misschien één grote chaos, maar er zit een systeem achter. In het midden staat de grote moskee, elke religieuze en etnische groep heeft een eigen wijk en activiteiten zijn geordend volgens een sociale en commerciële hiërarchie. Toch zal elke bezoeker die hier voor het eerst komt onherroepelijk verdwalen, maar dat maakt deel uit van de ervaring.

Werklieden in een historische leerlooierij in Fès el-Bali

De blues in Chefchaouen

Met de blauw- en witgeverfde gebouwen en mediterrane terracottadaken lijkt de stad Chefchaouen (blz. 160) in de Rif meer op een Grieks dorp dan op een Marokkaanse stad. Gelukkig is de medina hier veel kleiner dan die in Fès el-Bali, en ligt het levenstempo een stuk lager. In de keisten straatjes vindt u talloze leuke cafés, en in de winkels wordt volop lokale kunstnijverheid verkocht. Ontspan in deze prachtige blauwe stad of in de rustgevende groene heuvels eromheen.

De beroemde blauwe muren en trappen van Chefchaouen, opgefleurd met veel planten

PRETTY IN PINK

Het is de opletende bezoeker misschien opgevallen dat alle gebouwen in de medina van Marrakech roze geverfd zijn. Waarom? Tijdens de Franse overheersing was dit wettelijk zo bepaald. Eigenlijk is de kleur oker, de kleur waar vroeger bakstenen van werden gemaakt. Bij moderne gebouwen is deze roze traditie bewaard, waardoor de stad een droom is van elke fotograaf, met name in de vroege ochtend en de late middag. Ga, als u de roze stad hebt vastgelegd, naar de blauwe parel van Marokko: Chefchaouen.

Capitooltip Gids of geen gids?

U zult waarschijnlijk in de medina worden aangesproken door een Marokkaan die u als gids wil rondleiden. Dit betekent meestal dat ze met u willen winkelen om een commissie te ontvangen. Zeg gewoon nee, tenzij u op zoek bent naar iets speciaals.

De oude muren van Taroudannt

Taroudannt's goed geconserveerde muren herinneren aan de tijd dat dit bergstadje deel uitmaakte van de transsahara-handelsroute. Anders dan in andere Marokkaanse steden kunt u over een deel van de muur lopen. Het uitzicht vanaf hier is vooral bij zonsopgang fantastisch.

Toegangspoor tot de stad in Taroudannt

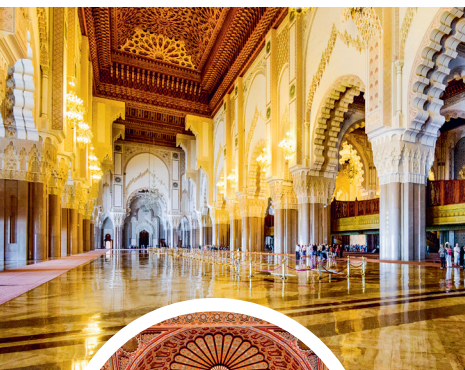
HASSAN II-MOSKEE

📍 B1 🚶 Blvd Sidi Mohammed Ben Abdallah 📅 Dag ☎ 0522-482889/86

Iedereen die de schitterende Hassan II-moskee bezoekt, wordt overweldigd door de omvang en de spectaculaire locatie op een platform boven de Atlantische Oceaan, maar komt u dichterbij, dan ziet u dat de echte magie – typerend voor de Moorse stijl – in de details schuilt.

Naar verluidt is de Hassan II-moskee met zijn minaret van 200 m het hoogste religieuze gebouw ter wereld. Het is een combinatie van traditionele Moorse architectuur en 20ste-eeuwse innovaties, zoals de laserstralen die op Mekka zijn gericht, het schuifdak en de glazen vloer waaronder de Atlantische Oceaan zichtbaar is. Er worden dagelijks meerdere rondleidingen door de moskee gegeven, in diverse talen. Hoogtepunt is de grote gebedsruimte, met zuilen die net zo groot zijn als enorme sequoia's. Werkelijk elk oppervlak is rijkelijk versierd, zoals de vloeren en marmeren patronen, de tegels met ingewikkelde motieven en de prachtig besneden houten plafonds.

Casablanca

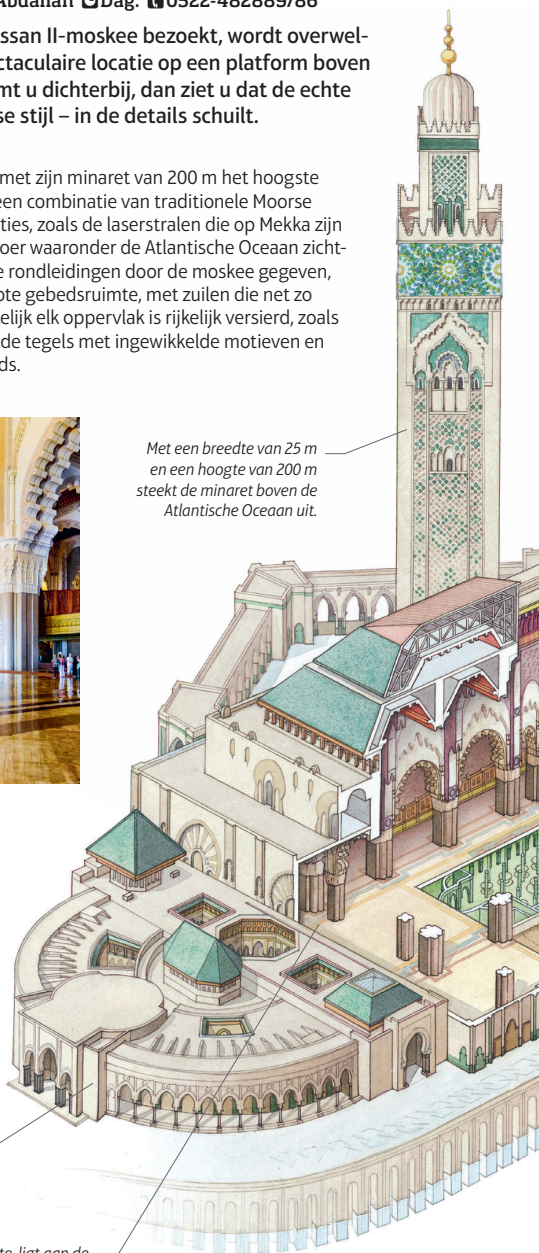

↑ Prachtig marmeren interieur, met bewerkt stucwerk en zellij-tegels (inzet)

Overall is marmer gebruikt als bekleding van de zuilen van de gebedsruimte, bij doorgangen, enz.

De minbar, of het preekgestoelte, ligt aan de westkant van de gebedsruimte en is bijzonder mooi versierd met verzen uit de Qu'ran.

Met een breedte van 25 m en een hoogte van 200 m steekt de minaret boven de Atlantische Oceaan uit.

↑ De imposante minaret, gezien vanuit de portico's, torent uit over het plein

Boven twee tussenverdiepingen en uit het zicht van de mannen ligt een galerij, 5300 m² groot, met plaats voor 5000 vrouwen.

De met cederhout beklede binnenkant van de koepel van de gebedsruimte is versierd met houtsnijwerk en schilderingen.

In het koper en titanium van de Koninklijke deur zijn traditionele motieven gegraveerd.

Zuilen

Deze dubbele deuren, vaak bekleed met bewerkt koper, vormen een spitsboog en worden geflankeerd door zuilen.

Mashrabiya, schermen in de vensters, houden nieuwsgierige blikken tegen.

De trap naar de vrouwengalerij is voorzien van prachtig houtsnijwerk, bogen en zuilen van marmer, graniet en onyx.

Hamam

De gebedsruimte biedt plaats aan 25.000 gelovigen. Hij meet 200 x 100 m. Het middenstuk van het dak kan worden opengeschoven.

↑ Opengewerkte illustratie van het interieur van de Hassan II-moskee

35.000

Het aantal ambachtslieden dat zich inzette om dit ambitieuze bouwproject te voltooien.

De Wadi Ziz stroomt zuidwaarts vanuit de Hoge Atlas en snijdt zijn weg uit door de bergen ↑

KSOUR IN DE OASES

De Zizvallei is het gebied van de *ksour*. De *ksar* (mv. *ksour*) was ooit een bolwerk dat bescherming moest bieden tegen bandieten en nomaden die de oases aanvielen zodra de oogst binnen was. Het ontwerp van deze versterkte dorpen herinnert aan het oorlogsverleden. Een *ksar* kijkt meestal uit over een oase en bestaat uit een centrale as met aan weerszijden huizen. In de loop der tijd werd het een dorp, met een moskee, een *medersa* en graanopslagplaatsen. Een *ksaris* opgetrokken uit pisé en lemen bakstenen en draagt altijd de handtekening van de bouwer: geometrische patronen ter decoratie.

16

Boumalne du Dadès

AD4 **f** Tizzarouinekasba, Ouarzazate; 0524-882485

Deze aangename halteplaats ligt aan de rand van een woestijnplateau en het begin van de Dadèskloof. Van de rand van het plateau boven het stadje kijkt u uit over de Dadès-oase. De Tizzarouinekasba biedt eveneens een prachtig uitzicht. Hier zijn gidsen te huur voor rondritten en kampeertochten in de Hoge Atlas en de Jbel Sarhro.

17

Zizkloof

AE3 **h** 88 km ten zuiden van Midelt aan de N13

De Wadi Ziz ontspringt bij Agoudal, in het hart van de Hoge Atlas, stroomt in oostelijke richting en dan schuin naar het zuiden, ter hoogte van het dorp Rich. Vervolgens baant hij zich via een kloof een weg door de bergen, bevoelt de Tafilalt en verdwijnt ten slotte in het zand van de Sahara. Ten zuiden van Midelt (blz. 271), voorbij de Tizi-n-Talrhempas,

maken bossen plaats voor dorre vlakten. Langs de weg liggen de versterkte dorpen van de Ait Idzergstam en een paar oude forten van het Franse Vreemdelingenlegioen. De Tunnel de Foum-Zabel, of Tunnel du Légionnaire, is in 1927 door het Vreemdelingenlegioen in het kalksteen uitgehakt, waarmee een route naar het zuiden ontstond. De tun-

↑ De Wadi Ziz voedt de dorstige palmbomen in de oase Tafilalt

nel komt uit in de Zizkloof, waar tussen de rode rotswanden twee mooie *ksour* liggen, Ifri en Amzrouf, beide omgeven door palmbomen. In de lagere uitlopers van de Atlas maakt de Hassan-Addakhildam uit 1970 irrigatie van de Tafilalt en de Zizvallei mogelijk. Ook voorziet hij Er-Rachidia van elektriciteit.

18

Source Bleue de Meski

AE3 **h** 23 km ten zuiden van Er-Rachidia aan de N13

Deze bron, ongeveer 1 km van de weg af, is in feite de Wadi Ziz, die voor een deel ondergronds stroomt. Het blauwe bronwater stroomt uit een

19

MOOI UITZICHT Meski en meer

Vanaf de top van de Source Bleue de Meski hebt u een prachtig uitzicht op de oase en de vervallen *ksar*. De weg naar Erfoud biedt ook zicht op de Zizvallei en de oases van Oulad Chaker en Aoufous.

De tunnel komt uit in de Zizkloof, waar tussen de rode rotswanden twee mooie *ksour* liggen, Ifri en Amzrouf, beide omgeven door palmbomen.

grot aan de voet van een rotswand in een bassin dat is aangelegd door het Vreemdelingenlegioen. De bron zorgt voor water voor de dorpelingen en vormt een natuurlijk zwembad voor de camping in het palmbos.

Boven op de rots hebt u een mooi uitzicht op de oase en de vervallen *ksar* van Meski. De weg naar Erfoud (blz. 296) biedt ook een prachtig uitzicht over de Zizvallei en de oases van Oulad Chaker en Aoufous.

19 Er-Rachidia

AD3 **f** **h** **h** Vanuit Erfoud, Midelt, Ouarzazate en Figui **f** Toeristenbureau; 0535-570944

Door zijn strategische ligging tussen Noord- en Zuid-Marokko en tussen de Atlantische kust en Figui en de Algerijnse grens werd Er-Rachidia de belangrijkste stad van de provincie. Hier beginnen de palmbossen van de Ziz en de Tafilalt en hier begint ook de weg naar het zuiden. Hierdoor is het een handige halteplaats. Er-Rachidia is een bestuurlijk en militair centrum, dat aan het begin van de 20ste eeuw door de Fransen werd gebouwd. Het heette toen Ksar es-Souk. Zijn huidige naam kreeg de stad in 1979, ter herinnering aan Moulay Rachid, de eerste Alawiet die in 1666 het Saadische bewind omverwierp. Veel *ksour* in de omgeving zijn na 1960 verlaten, toen de Ziz buiten zijn oevers trad en er hevige overstromingen waren. De rechte straten van Er-Rachidia zijn allesbehalve verlaten, maar hebben toch weinig aantrekkelijks. Een kunstnijverheidscentrum verkoopt lokaal aardewerk, houtsnijwerk en manden. Aan de hoofdweg liggen diverse winkels en u vindt er ook restaurants en cafés.